

ROMANYA'DA SOSYO-KÜLTÜREL YAŞAM VE İSLAM

Selda Talan*

Öz

Balkanlar ile Orta Avrupa arasında stratejik bir konuma sahip olan Romanya, tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Farklı medeniyetlerle etkileşim halinde olması ise Romanya'nın zengin bir kültürel mirasa sahip olmasında etkili oldu. Roma İmparatorluğu'ndan Osmanlı İmparatorluğu'na kadar birçok devlet, Romanya bölgesinde etkin güç olmuş ve bu durum bölgenin sosyo-kültürel yapısını etkilemiştir. Anadolu Selçuklu ve Osmanlı döneminde uygulanan iskân ve hoşgörü politikası olarak da bilinen istimalet politikaları Rumen halkının İslam dini ile tanışmasına olanak sağladı. Zaman içerisinde de özellikle Dobruca bölgesi'nin Türk-Müslüman nüfusun merkezi haline geldiği gözlemlenebilir.

Osmanlı hakimiyeti sonrası, Berlin Antlaşması ile bağımsızlığını kazanan Romanya'da farklı siyasi rejimlerin de etkisiyle zaman zaman Müslüman azınlık üzerindeki baskılar arttı. Özellikle komünist rejim döneminde dini özgürlüklerin kısıtlanması, Müslüman nüfusun göç etmesine ve bölgedeki etkisinin azalmasına sebep oldu. Günümüzde Romanya laik bir devlet yapısına sahiptir. Romanya'da din ve vicdan özgürlüğü anayasa ile koruma altına alınmaktadır. Müslüman nüfus, başta Dobruca ve Bükreş olmak üzere Romanya'nın çeşitli bölgelerinde bulunur ve varlıklarını korumak amacıyla çeşitli dernekler faaliyetlerine devam etmektedir.

Romanya'nın kültürel mirası, farklı medeniyetlerin etkilerini yansıtan mimari eserler, edebi şahsiyetler ve zengin mutfak kültürüyle dikkat çeker. Aynı zamanda, Ortodoks Hristiyanlığın baskın olduğu bir dini yapıya sahip olan Romanya'da farklı din mensupları da özgürce yaşayabilmektedir. Bu çalışmada Müslüman topluluklarının Romanya'daki tarihsel ve güncel etkilerini ele alınıp, ülkenin genel sosyo-kültürel çeşitliliği incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Romanya, Kültür, İslam.

Selda Talan, Dokrotant, E-posta:selda.tln99@gmail.com , Orcid:0009-0004-6899-3667
Bu makaleye atıf için: Talan, Selda. (2025). Romanya'da Sosyo-Kültürel Yaşam ve İslam, SDE Akademi Dergisi, 5(3), 401-425

SOCIO-CULTURAL LIFE AND ISLAM IN ROMANIA

Selda Talan

Abstract

*Romania, strategically positioned between the Balkans and Central Europe, has hosted various civilizations throughout history. Its continuous interaction with different cultures has contributed to its rich cultural heritage. From the Roman Empire to the Ottoman Empire, numerous states have exerted influence over the Romanian region, shaping its socio-cultural structure. The policies of *istimâlet*, known as the settlement and tolerance policies implemented during the Anatolian Seljuk and Ottoman periods, facilitated the Romanian people's encounter with Islam. Over time, particularly the Dobruja region became a central hub for the Turkish-Muslim population.*

Following Ottoman rule, Romania gained independence through the Treaty of Berlin. However, with the influence of different political regimes, pressures on the Muslim minority occasionally increased. During the communist era, restrictions on religious freedoms led to migration among the Muslim population and a decline in their influence in the region. Today, Romania is a secular state where freedom of religion and conscience is constitutionally protected. The Muslim population, primarily residing in Dobruja and Bucharest, continues its existence through various associations dedicated to preserving their cultural and religious identity.

Romania's cultural heritage is distinguished by architectural works reflecting the influences of different civilizations, prominent literary figures, and a rich culinary tradition. While Romania has an overwhelmingly Orthodox Christian religious structure, adherents of different faiths can freely practice their religion. This study will examine the historical and contemporary influences of Muslim communities in Romania while analyzing the country's overall socio-cultural diversity.

Keywords: Romania, Culture, Islam.

Giriş

Romanya, Balkanlar ve Orta Avrupa arasında yer alan stratejik konumu ile tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış bir ülkedir. Bu coğrafi konum, Romanya'nın tarihi süreç içinde hem askeri hem de kültürel olarak çeşitli etkiler altında kalmasına neden olmuştur. Roma İmparatorluğu, Macarlar, Osmanlı İmparatorluğu ve Sovyetler Birliği gibi büyük güçlerin, Romanya'nın sosyo-kültürel yapısını ve dini kimliğini şekillendiren önemli güçler arasında olduğu söylenebilir.

Romanya'nın sosyo-kültürel yapısı, ülkede yaşanan siyasi değişimler ve uluslararası etkilerle de şekillenmiştir. Bölgede, Osmanlı hakimiyeti boyunca hem Rumenlerin hem de Müslümanların dini ve etnik yapısının korunmasına yönelik politikalar izlendi. Özellikle Osmanlı'nın iskân ve hoşgörü politikası olarak da bilinen istimalet politikalarıyla bölgede İslam dini yayılım gösterdi. 19. Yüzyılda ise Romanya'nın bağımsızlığını kazanması ve modernleşme sürecinin hızlanmasıyla ülkenin sosyo-kültürel yapısında değişimler oldu. 20. Yüzyıla gelindiğinde komünist rejimin baskıları sonucunda dini özgürlükler sınırlandırıldı ve bu durum Müslüman toplulukların nüfusunun azalıp bölgedeki etkilerinin zayıflamasına neden oldu.

Günümüzde Romanya'nın laik bir devlet yapısına sahip olup anayasa ile din ve vicdan özgürlüğünü koruma altına alınması, diğer din mensupları için olduğu gibi ülkede yaşayan Müslüman azınlıklar için de rahat bir yaşam alanı sağlamaktadır. Bugün, başta Dobruca ve Bükreş olmak üzere Romanya'nın çeşitli bölgelerinde yaşayan Müslümanlar, kültürlerini ve dini kimliklerini korumak amacıyla çeşitli dernekler ve topluluklar oluşturup, faaliyette bulunma imkanına sahiptir.

Romanya'nın tarihi, mimarisi, edebiyatı ve mutfak kültürü incelendiğinde farklı medeniyetlerin etkileri görülebilir. Osmanlı, Roma ve Avusturya-Macaristan gibi farklı imparatorlukların etkisiyle gelişen bu zengin kültürel yapı, ülkenin yapısını anlamayı sağlayan önemli unsurlar arasındadır. İslam dini ve Müslüman toplumları da bu zenginliğin bir parçası olarak Romanya'nın tarih ve kültüründe yer alır. Bu çalışmada, Romanya'nın sosyo-kültürel yapısı tarihiyle birlikte ele alınıp ülkedeki Müslüman

toplulukların geçmişten günümüze kadar olan süreci incelenecektir. Aynı zamanda Osmanlı döneminden itibaren ülkede yaşanan siyasi ve toplumsal değişimlerin Müslüman kimliğini nasıl şekillendirdiği ve modern dönemde Müslüman toplumların durumu ele alınacaktır.

1. Romanya'nın Tarihi

Romanya, Güneydoğu Avrupa'da Karpat Dağları ile Tuna Nehri arasında yer alan bir ülkedir. Kuzeyde Ukrayna, batıda Macaristan, güneyde Sırbistan ve Bulgaristan ile komşudur. Doğuda ise Karadeniz'e kıyısı bulunmaktadır. Ülkenin coğrafi konumu hem Avrupa'nın iç kesimlerine hem de Balkanlar'a stratejik bir geçiş noktası olmasını sağlamaktadır. Başkenti Bükreş olan ve 41 ili bulunan Romanya 238.391 km² alana sahiptir. Bu geniş alan, çeşitli doğal güzellikler, dağlar, nehirler ve göllerle doludur. Karpat Dağları, ülkenin ortasında yer alırken, Tuna Nehri, Romanya'nın güney sınırını belirler ve önemli bir ulaşım yolu olarak işlev görür. Bu coğrafi özellikler, Romanya'nın iklimini de etkileyerek, farklı tarım ürünlerinin yetişmesine olanak tanır ve zengin biyoçeşitliliği destekler. Ülke nüfusunun büyük bir kısmı Rumenlerden oluşmakla birlikte Türk, Macar, Alman, Ukraynalı, Tatar, Sırp, Slovak, Bulgar vs. etnik kökenleri de bünyesinde barındırır. Para birimi ise 2005 yılından bu yana Yeni Rumen Leyi'dir (Cucu vd., 2024).

Balkanlarda önemli bir devlet olarak öne çıkan Romanya, tarihsel süreçte pek çok topluluk için yerleşim yeri olmuştur. Romanya, atince bir kelimedir ve Romalı anlamına gelir. Rumenler, Ataları olarak Trakların soyundan gelen Geto-Dakları'nı benimserler (Ustabulut- Kara, 2016: 3).

Geto-Dakları hakkında ilk bilgiler Herodot'un yazılarında bulunmaktadır ve yazılanlara göre Dobruca bölgesinde yaşamışlardır. 6. yüzyılın sonlarında İskitler ile Persler arasında çıkan gerginlik üzerine, M.Ö. 519 tarihinde Pers hükümdarı Darius bir sefer düzenledi. Tuna yakınlarındaki Geto-Daklar da bu mücadeleye katılıp Persler ile savaştılar. Ancak savaş Geto-Dakların yenilgisi ile neticelendi (Molali, 2005: 110).

M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren Balkan bölgelerinde Romalılar görülmeye başladı. Romalı şair Ovidius, M.S. 9. yüzyılda Karadeniz kıyılarının Roma hakimiyeti altında olduğunu belirtir. 106 tarihinde ise Daklar ve Romalılar arasındaki savaşlar sonucunda Rumenler yenildi ve bölgeleri Dacia adı altında Roma İmparatorluğu'na dahil oldu. Bölgenin bazı yerleri 2 bazı yerleri ise 4 asır kadar Romalıların yönetimi altında bulundu. Dobruca ise yaklaşık 6 asır boyunca Roma hakimiyetinde kaldı. 2 ve 3. Yüzyıllarda Romalılar üzerinde göçebe toplulukların baskısı arttı ve bu baskı Romalıları Dacia'dan çekilmeye zorlasa da bazı Romalılar yerli halkla kaynaşip Dako-Romalı olarak adlandırılan bir topluluk oluştu. Öyle ki Rumenler kendilerine bu ismin verilmesini Roma ile bağdaştırırlar. Bu dönemde, Bizans İmparatorluğu ve Macarların tehditleriyle karşılaşan Rumenler, küçük özerk bölgeler kurarak devlet yapılanmasına yönelmişlerdir (Molali, 2005: 111).

1003 tarihinde ise Rumenlerin olduğu bölgede Macar Krallığı hâkim olmuştur. Macarların bölgeye yerleşmesiyle yerli halk Eflak ve Boğdan bölgesine göç ettiler. Bu dönemde Voyvodalar ile yönetilen Eflak ve Boğdan'da Voyvodalar da Macar Krallığının kontrolündedir (Bozkurt, 2008: 3).

Macar Krallığı ve Osmanlı İmparatorluğu 1526 tarihinde Mohaç Meydan Muharebesinde karşı karşıya geldi ve bu savaşın sonucunda Romanya'da Osmanlı hakimiyeti başladı. Eflak, Boğdan ve Erdel Osmanlı yönetimine doğrudan girmeyip Voyvodalık ile yönetilmeye devam etti. Bu dönemde Rumenlerin dinlerine, dillerine ve kültürlerine karşı Osmanlı tarafından herhangi bir baskı yapılmadı. Bu sayede Rumenler kendi kimliklerini koruyup asimile olmadılar. Daha önce Macar Krallığının kontrolünde olan Voyvodalar artık Osmanlı kontrolüne geçti. Bu hakimiyet 500 yıl kadar bölgede hissedildi. Osmanlı İmparatorluğunun özellikle de Çarlık Rusya'ya karşı aldığı yenilgiler neticesinde Romanya'daki hakimiyeti son buldu. Bunun yanında tarihte Romanya coğrafyasında Osmanlı etkisi hissedilse de doğrudan bir ilhak hareketi hiçbir zaman olmadı. 93 Harbinden sonra Osmanlı-Rusya arasında imzalanan Ayastefanos Antlaşması ile birlikte Romanya da bağımsızlığını kazanan devletler arasına dahil oldu (Ustabulut- Kara, 2016: 3).

1878 Berlin Antlaşmasının imzalanması ile bağımsızlığı uluslararası düzeyde tanınan Romanya, 1881 yılında Krallığını ilan etti. Krallık ilan etmesinin ardından Osmanlıdan Dobruca bölgesini de alarak kendi topraklarını genişletmiş oldu. I. Dünya savaşına kadar komşu ülkelerden topraklarını almak için çabalayan Romanya, I. Dünya savaşında İtilaf devletleri arasında yer aldı. Savaş sonucunda ise topraklarını yaklaşık iki katına çıkardı. II. Dünya Savaşına kadar Romanya, ülkesini hem ekonomik hem de kültürel olarak kalkındırma çabası içinde oldu (Bozkurt, 2008: 3-4).

Romanya II. Dünya Savaşında Mihver devletlerin tarafında yer aldı. Mihver devletlerin kaybettiği savaş neticesinde tarih 1947'yi gösterdiğinde Barış anlaşması imzaladı ve Romanya'da yaklaşık 40 yıl sürecek olan komünist rejimi başladı. 30 Aralık 1947 tarihinde ise Kral Mihai'nin tahttan çekilmesinin ardından Romanya Halk Cumhuriyeti ilan etti. 1948'de Romanya'nın Sovyetler Birliği ile "Dostluk, İşbirliği ve Dayanışma Antlaşması" imzalaması Sovyet sistemini benimsemeye başladığının göstergesi oldu. Antlaşmanın imzalanmasının ardından Rumen halkın toprakları süreç içinde devlete bağlandı (Molali, 2005: 119).

1965 yılında ülkenin başına gelen Nikolay Çavuşesku halka türlü baskılarda bulundu. Döneminde başlayan baskının zaman içinde artması halkın hükümet karşı provokatif eylemlerine sebep oldu. Tarih 1989'a gelindiğinde ise Nikolay Çavuşesku kurşunlanarak idam edildi. Çavuşesku'nun öldürülmesiyle birlikte Romanya'da komünizm son bulup Romanya Devrimi gerçekleşti (Petre, 2019: 40).

Devrimin ardından Romanya'da serbest piyasa başladı. Özellikle 1900'lü yıllarda aşırı milliyetçi partilerin güçlenmesiyle etnik azınlıklara baskı arttı. Romanya aldığı uluslararası tepkilerden dolayı azınlık haklarıyla ilgili anayasasında değişiklik yapmak zorunda kaldı. Anayasadaki bu değişimler neticesinde azınlık haklarıyla ilgili sorun büyük oranda giderildi. Günümüzde Romanya'da farklı etnik kökenlerle ilgili bir sorun olmadığı söylenebilir. Azınlıkların Romanya'dan ayrılıp bağımsızlık istemesi de gündeme neredeyse hiç gelmemiştir (Bozkurt, 2008: 5-6).

Romanya'nın hem Orta Avrupa bölgesinde yer alması hem de Balkan devletleri ile sınır komşusu olması onu iki bölge için de stratejik konum açısından önemli kılmaktadır. Bu stratejik konumun da etkisiyle Romanya bölgesi tarih boyunca çok sayıda farklı etnik kökenlerle ve siyasi rejimlerle karşılaşmıştır. Bu durum Romanya tarihini ve yapısını bir bütün olarak incelemeyi zorlaştırırken aynı zamanda da kültürünün zenginleşmesine sebep oldu. Romanya önce Roma İmparatorluğu, sonra Macar Krallığı ve Osmanlı İmparatorluğunun hakimiyetinde kalmış bir devlettir. 1877 yılında ise bağımsızlığını ilan eden Romanya kendi siyasi tarihini yazmaya devam etmektedir.

2. Romanya'nın Kültürel Özellikleri

Romanya, Avrupa'nın güneydoğu kısmında konumlanmakta olup Balkanlar ile komşudur. Bu coğrafi konumu nedeniyle de Avrupa ve Balkanlar arasında bağlantı sağlar. Romanya kültürü hem Avrupa hem de Balkan kültürlerinden izler taşımakta ve bu iki bölgenin zenginliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bunun yanında uzun yıllar bölgede hâkim olan Macaristan, Osmanlı gibi güçler de Romanya kültürünün şekillenmesinde etkili olmuştur.

Romanya'da çeşitli etnik azınlıklar kendi dillerini konuşma imkanına sahip olmakla birlikte ülkenin resmi dili Rumence'dir. Andrei Codrescu, Marin Preda, Tudor Arghezi, George Bacovia, Ian Creanga ve Tristan Tzara Rumen dilinin kültürel aktarımında rol oynayan önemli yazarlardandır. Romanya'nın bir diğer edebi figürü de Mihail Eminescu'dur. Eminescu, 19. Ve 20. yüzyıllarda yaşamış olup eserleriyle Romanya'nın milli şairi oldu. Eminescu, sadece kendi dönemindeki Rumen yazarlarını değil, sonraki nesilleri de etkiledi. Rumen halkı günümüzde de Mihai Eminescu'yu saygı ve sevgi ile anmaktadır (Cucu vd., 2024).

Romanya, tarihi yapılar bakımından zengin bir ülkedir. Bu yapıların büyük bir kısmı devlet binası olarak işlev görmektedir. Roma mimari yapıları incelendiğinde Brancoveanu, Art Nouveau, Neo Romanian gibi farklı

sitiller kullanıldığı görülür. Bükreş'te bulunan açık hava etnografik müzesi Roma geleneksel mimari yapısını yansıtır. Kral II. Carol döneminde açılan müze, 100.000 m²'lik bir alana kurulmuştur. Müzenin kuruluş amacı Romanya'nın geleneksel mimarisini ve yaşam tarzını yaşatmaktır. 20. yüzyılda ise geleneksel mimari sitilinden farklı olarak apartman blok yapıları dikkat çeker (Başyigit- Kartlı, 2015: 37-38).

Spor alanında Romanya'nın kültürü ele alındığında ilk olarak milli sporları olan oina dikkat çeker. Oina, beyzbola benzeyen sopayla ve deri topla oynanan bir spordur. Bir diğer spor alanındaki önemli faaliyeti, Rumen milli takımının 1990'larda Georghe Hagi'nin liderliğinde uluslararası başarılar elde etmesidir. Romanya'nın ilk Olimpiyat katılımı, 1924 Kış Oyunları'nda Fransa'nın Chamonix kentinde gerçekleşti. Romanya spor alanında önemli sporculara sahiptir. Özellikle 1974 Montreal Oyunları'nda altı madalya kazanan Nadia Comăneci Romanya'nın önemli isimlerindendir. Rumen halkı da bisiklet, futbol, hentbol, tenis, ragbi ve dövüş sanatları gibi sporlara ilgi duyar. Doğal spor alanları olarak Karpat Dağları ve Karadeniz kıyısı, yazın dağcılık ve yürüyüş, kışın ise kayak ve snowboard için öne çıkarken, Tuna deltasının kıyıları da kuş gözlemcilerini cezbeder (Cucu vd., 2024).

Romanya'nın yemek kültürü diğer Balkan ülkeleri ve Türk mutfakları ile benzerlik gösterir. Yemekleri daha çok et ve hamur ağırlıklıdır. Et olarak da domuz ve kuzu eti tercihi yaygındır. İrmikten yapılan polenta, kızartılmış hamur üstüne eritilmiş peynirle sunulan papanaşi tatlısı, turşuya benzeyen muraturi, ciorba, mici köftesi, pilav ve sarma ile büyük oranda benzerlik gösteren sarmele bazı Rumen lezzetlerindendir. Bunun yanında erikten üretilen tuica şarabı ve kahve Rumen içecekleri arasında yer alır (Gürsoy, 2024: 120).

Romanya'nın resmi bayramları, genellikle Hristiyanlık dini ile ilişkili olan dini kutlamalar ve ulusal özel günler etrafında şekillenir. Romanya'nın ulusal bayramları arasında Yılbaşı (1 ve 2 Ocak), Ortodoks Paskalyası'nı takip eden Pazartesi, 1 Mayıs, Ulusal Gün (1 Aralık) ve Noel Günü yer alır. Ayrıca, 1 Mart'ta kutlanan Mărțișor, baharın başlangıcını simgeleyen

geleneksel bir etkinliktir; bugün de erkekler kadınlara kırmızı ve beyaz şeritlerle süslenmiş hediyeler sunar (Cucu vd., 2024). Romanya'da yılın çeşitli zamanlarında dini ve geleneksel kutlamalar yer almaktadır. Bu bayramları kutlamak Romanya halkı için zorunlu değildir. Özel dini günleri ve gelenekleri herkes kendi tercihi doğrultusunda geçirmekte özgürdür.

Genel olarak Romanya kültürüne bakıldığında coğrafi konumunun ve tarihsel sürecinin de etkisiyle zengin bir kültürel mirasa sahip olduğu söylenebilir. Romanya'nın kültüründe tarih boyunca hüküm süren devletlerin de etkisi vardır. Mimari yapıları, edebi şahsiyetleri, spor başarıları ve zengin mutfağı Romanya'nın kültürel kimliğini oluşturan önemli unsurlardır. Bu zenginlikler, Romanya'yı ve halkını tanımak ve anlamak açısından önemlidir.

3. Romanya – Türkiye İlişkileri

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının açıklamasına göre, Türkiye ve Romanya arasında kökleri tarihe dayanan güçlü bir bağ bulunur. Geçmişte var olan yakın diyalog, günümüzde de devam etmektedir. Stratejik Ortaklık Belgesi, Aralık 2011'de imzalanarak iki ülke arasındaki ilişkilerin stratejik bir boyut kazanmasına olanak sağladı; bu belgenin imzalanmasının onuncu yılı, Ankara ve Bükreş'te kutlanmıştır. Türkiye ve Romanya liderlerinin karşılıklı ziyaret trafikleri oldukça yoğundur. Hakan Fidan, 26 Haziran 2024 tarihinde Varşova'da gerçekleştirilen Türkiye-Romanya-Polonya Üçlü Dışişleri Bakanlar Toplantısı'na iştirak etti. 27. Dönem Karma Ekonomik Komisyon (KEK) Toplantısı, Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay ve dönemin Romanya Başbakan Yardımcısı ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Sorin Grindeanu'nun Eş başkanlığında, 31 Mart 2022 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirildi. Romanya Başbakanı Ion-Marcel Ciolacu, Romanya'daki Türk ve Türk Tatar toplumlarının temsilcileri olan milletvekilleri eşliğinde 21 Mayıs 2024'te ülkemize resmi ziyarette bulundu. Ziyaret esnasında Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Başbakan Ciolacu'nun imzaladığı Ortak Siyasi Bildiri ile iki ülke arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi ihdas edildi ve bu mekanizmanın ilk toplantısı

da gerçekleştirildi. Aynı gün iki ülke arasında 6 antlaşma daha imzalandı. Sıklıkla düzenlenen karşılıklı ziyaretlerin yanında Türkiye ve Romanya bir-birlerinin Balkanlar'daki en önemli ticaret ortaklarıdır (Dışişleri Bakanlığı, 2024).

Tarihin eski dönemlerinden itibaren Türkiye'de Rumen, Romanya'da Türklerin bulunmasının yanında iki ülkenin de Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı ve NATO'nun üyelerinden olması Türkiye- Romanya ilişkileri açısından önemlidir. Özellikle de Türkiye-Romanya-Polonya üçlü işbirliği süreci toplantısında iki ülke arasındaki ticaret hacminin artırılmasına yönelik atılan adımlar, Türkiye-Romanya iletişiminin zaman içinde daha kuvvetli olacağının sinyallerini vermektedir.

4. Romanya'da Bilim

Romanya zengin bir tarihe ve kültüre sahip olduğu gibi bilimsel açıdan da önemli gelişmelere öncü olmuş bir devlettir. Tarihin farklı zaman dilimlerinde Rumen bilim adamları sanayi, sağlık, teknoloji vb. alanlarda önemli buluşlara imza atmıştır. Bu bilim adamlarından biri Henri Coanda'dır.

Henri Coanda (1886-1972) 1910 yılında ilk jet motorlu uçağı icat edip aynı yıl aralık ayında da test uçuşunu gerçekleştirerek adını dünya havacılık tarihine yazdırdı. Babası Boyar ailesine mensup olup Kraliyet Prensi Ferdinand'a hizmet etmekte olan Coanda'nın annesi Fransızdır. Daha çok aerodinamik alanına yönelen Coanda'nın çift motorlu uçak, deniz suyunu tuzlu sudan ayırma üzerine de çalışmaları bulunur. Pek çok ülke değiştiren Henri Coanda 1969 yılında Romanya'ya döndü. Romanya akademik çalışmalar yapan Coanda aynı zamanda Ulusal Bilimsel ve Teknik Yaratım Enstitüsü'nün (INCREST) başkanlığını yapmıştır (Salca- Podborschi, 2023: 167-170).

Nicolae Paulescu (1869-1930) ünlü Rumen bilim adamı ve profesördür. 30 Ekim 1869 yılında Bükreş'te doğdu. Paulescu insülin keşfinde önemli rol oynamasının yanında klasik müzik ve operaya da meraklıydı. Diyabet tedavisinin kilit anahtarı olarak değerlendirilen endokrin pankre-

as salgısının varlığını keşfetmesi onu tıp alanındaki öncü isimlerden yapmıştır (Bentia vd., 2021: 407-410).

Stefan Odobleja (1092-1978) sibernetik ve yapay zekâ alanındaki çalışmaları ile bilinen Rumen asıllı bilim adamı ve filozoftur. Sibernetikte çeşitlilik ve birim makalesi, Amsterdam'da düzenlenen Dördüncü Siber-netik ve Sistemler Kongresi'nde sunuldu ve özellikle mühendis Stelian Bajureanu tarafından beğeniyle karşılandı (N.Popescu – Riga- Popescu 2023: 146). Odobleja'nın Sibernetik ve yapay zekâ alanındaki çalışmaları dünyada çeşitli üniversitelere yayıldı. Stefan Odobleja'nın yapay zekanın ilke ve yöntemlerini detaylandıran ilk bilim adamı olarak hem yapay zekâ hem de sibernetik alanındaki gelişmelere önemli katkılarda bulunmuştur (N.Popescu – Riga- Popescu 2023: 149).

Romanya'da bilim ve teknoloji alanına önemli katkılarda bulunmuş birçok bilim insanı vardır. Henri Coanda, ilk jet motorlu uçağını icat ederek havacılık tarihine adını yazdırırken, Nicolae Paulescu insülinin keşfiyle tıp dünyasına büyük bir miras bıraktı. Stefan Odobleja ise sibernetik ve yapay zekâ alanındaki öncü çalışmalarıyla bilim dünyasına önemli katkıda bulunmuştur. Romanya Akademisi gibi köklü kurumlar ve çeşitli bilim müzeleri, bilime katkıda bulunup yeni nesilleri teşvik etmeye devam etmektedir. Romanya Bilim İnsanları Akademisinin bünyesinde yabancı uyruklu üyelerin de bulunması bu mirasın uluslararası düzeyde tanınmaya devam ettiğinin bir göstergesi olarak tanımlanabilir.

5. Romanya'nın Dini Kimliği

Romanya'nın resmîyette bir dini bulunmamaktadır ve laik bir devlettir. Bunun yanında Romanya herkesin kendi inancına göre yaşamasına olanak sağlayan bir ülkedir. Hristiyanlık, İslam, Yahudilik Rumen halkının benimsediği dinlerden bazılarıdır. Bununla birlikte halkın çoğunluğu Ortodoks Hristiyanlığını benimsemektedir (Cucu vd., 2024). Romanya tarih boyunca pek çok medeniyetlere ev sahipliği yaptı ve farklı devletlerin hakimiyetleri altında kaldı. Bunun da etkisiyle olacaktır ki Rumen halkı

bu medeniyetlerin de sebebiyle tanıştığı dinleri zaman içerisinde benimsemiştir.

Romanya halkının büyük bir kesimi Hristiyan dinini benimseyip, çoğu Hristiyanlığın Ortodoks mezhebine mensuptur. Bölgeye Hristiyanlık Slavlar ile gelmiştir (Ustabulut- Kara, 2016: 6). Daha sonra bölgeye Hristiyan Macar Krallığının hâkim olduğu düşünülürse Rumenlerin bu dini daha çok benimsediği söylenebilir.

1948 tarihinde komünist rejimin Romanya'da etkin olmasıyla tüm kiliseler devletin kontrolü altına girdi. Katolik kiliseler zorla Rumen Ortodoks Kilisesine bağlandı. 1989 Romanya devrimi ile Romanya halkı dinlerini yaşama konusunda özgür bırakıldı ve kiliseler bağımsızlığını yeniden elde ettiler (Cucu vd., 2024). Komünist ve sonrası siyasi rejimler Romanya halkının dini hayatını da etkiledi.

Çoğunluğu Türklerden oluşan Müslüman halk komünist dönemde ülkeden göç etmeye başladı (Akın,2021). Siyasi rejimlerle birlikte ülkenin dini ve etnik yapısında değişimler meydana geldiği söylenebilir. Bu etki sadece halkın çoğunluğunu oluşturan Hristiyanlar için değil Müslüman halk için de geçerli olmuştur.

Rumen halkı içinde komünist rejimin sona ermesinden sonra da İslam dinini benimsediğini ifade edenler vardır. 1989 yılında komünizmden demokrasiye geçilmesi Romanya'da yaşayan diğer dinler için olduğu gibi Müslüman Türk halkı için de olumlu bir gelişme oldu (Aksu, 2005: 17). Bölgede müftülüğün de bulunmasıyla birlikte Romanya Müslüman halkı, dini vecibelerini rahatlıkla yerine getirebilmektedir.

Ülkede pek çok cami bulunup 60 tanesi her vakit ibadete açık durumdadır. Mangalina bölgesinde 1570 tarihinde açılan Esmahan Sultan Cami, Mecidiye bölgesindeki 1861 yılında yapılan Mecidiye Cami, Köstence bölgesindeki 1869 yılında yapılan Hünkâr Cami her vakit ibadete açık olan camilerden bazılarıdır. Aynı zamanda Köstence bölgesinde 1910-1913 tarihleri arasında Romanya Kralı I.Karol'un yaptırdığı Kral camisi, farklı dinlerin hoş görü içinde yaşadığının simgesi niteliğindedir. Kral cami

Romanya'nın ilk betonarme binasıdır. Bu onu mimari açıdan da önemli kılmaktadır (Ghinea, 2024). Bölgede camilerin bulunması tarihi ve kültürel miras olarak da önemlidir. Camiler, kiliseler vb. ibadet mekanları dini vecibeleri yerine getirmek isteyenlerin mekânı olduğu gibi sanat severlerin de ziyaret mekanlarıdır. Aynı zamanda Romanya'da her vakit ibadete açık camilerin bulunması İslam dinini benimseyen Rumenler için dini özgürce yaşama olanağı sağlamaktadır.

Romanya'daki Müslümanların ekserisi Türklerden oluşmakla birlikte Arap, İranlı, Rumen ve diğer milletlerden de Müslümanlar bulunmaktadır. Bölgedeki Rumen Hristiyan ve Müslümanların uzun tarihli birlikteliği ailevi, sosyal ve kültürel birçok bağın kurulmasına sebep oldu. Romanya'daki Müslüman halk, özellikle Dobruca ve başkent Bükreş bölgesinde yoğunluk göstermektedir. Avrupa birliğine üye ülkeler arasında İslam'ın en rahat yaşandığı ülkelerden biri de Romanya'dır. Halkın dinleri ve görüşleri konusunda özgür olduğu anayasa ile de teminat altına alınmıştır (Sevili, 2015: 9).

Dini yapıların ibadet işlevlerinin yanında kültürel ve sosyal işlevlerinin de olduğunu söylemek mümkündür. Her bir dini yapı, döneminin tarihinden ve mimarisinden izler taşır. Mabetler ibadetin yanında kültürel amaçlı da ziyaret edilecek mekanlardır.

Romanya'da UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne giren pek çok yapının bulunması mabetlerin kültürel yönünü de belirtir. Horezu Manastırı, Moldova Kiliseleri, Maramureş Ahşap Kiliseleri bu yapılar arasındadır. Voroneţ Manastırı da mavi renkli boyamalarıyla ziyaretçilerin uğrak yerlerindendir ve UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde girmiştir (Angheluta et al. 2025).

Romanya'da din eğitimi 12. sınıfa kadar devam etmekte olup, bu süreçte ibadet mekanlarının desteği de vardır (Petre,2019:71). Mabetler sosyal yardımlaşmalarda toplumun birlik olması ve eğitimsel faaliyetler açısından da önemli mekanlardır. Ülkede evsiz vatandaş sayısının oldukça fazla olması nedeniyle, mabetlerin de birleştiriciliğiyle sosyal yardımların artırılması ibadet mekanlarının dolaylı hedefleri arasında değerlendirilebilir.

5.1. Romanya'da İslam Dini

Romanya bölgesinin İslam dini ile daha yoğun olarak karşılaşmasının Osmanlı hakimiyeti zamanında olduğu söylenebilir. Osmanlı, Balkanlarda uyguladığı iskân ve hoşgörü politikası olarak da bilinen istimalet politikasını Romanya'da da uyguladı. Bu yöntem halkın çoğunluğu Hristiyan olan Romanya için önemliydi. Devletlerin hakimiyet kurduğu bölgelerde halkı dinlerinden ve kültürlerinden ayırmaya çalışması, hakimiyetinin kalıcı olmasını zorlaştıran unsurlardan sayılabilir.

Romanya Avrupa ve Balkanlar arasında kesişim noktası olması nedeniyle stratejik açıdan önemli bir konumdadır. Bunun yanında bölgeye Türkler ilk defa Osmanlı döneminde gelmemiştir. Avarlar, Peçenekler ve Uzlar gibi Türk boyları Romanya topraklarına tarihin daha eski zamanlarında yerleşti. Bugün de Dobruca bölgesinde Avarların, Peçeneklerin, Kumanların, Uzların ve Osmanlının torunları yaşamaktadır. Türklerin özellikle de Dobruca' da bu kadar uzun süreli ikamet etmesi bölgeyi Türk yurdu haline getirdi. Bazı kaynaklara göre de Romanya İslam dini ile Osmanlı hakimiyeti sonrasında değil çok daha önce bir tarih olan 1257'de Selçuklu Türkleri ile tanıştı (Akın, 2021: 213).

Türkiye Selçuklu Sultanlarından I. Alaaddin Keykavus, döneminde Dobruca bölgesine Türk topluluklarını yerleştirdi. Tarihçi Yazıcızade, Tarih-i al-i Selçuk eserinde Dobruca' ya getirilen topluluğun başında Sarı Saltuk Baba olduğunu söyler. Sarı Saltuk Baba, Buhara doğumlu olup Bektaşî şeyhidir (Yıldız, 2007: 25). Bölgede hakimiyet kuran devletlerin benimstedikleri dinler halk için de önemli etkiye sahiptir. Günümüzde Müslüman Rumen halkının büyük bir kısmı Dobruca bölgesindedir. Bunda Türkiye Selçuklu Devletinin ve Sarı Saltuk Baba ile birlikte bölgeye yerleşen Müslümanların etkisi olduğu söylenebilir. Anlaşılacağı üzere dini temaslar ve etkilenmeler sadece siyasi iktidar ile değil çeşitli sosyokültürel temaslarla da olabilir.

Osmanlı hakimiyeti zamanında ise İslamlaştırma politikaları yoğunluk kazandı. Osmanlı fethettiği bölgelerde uyguladığı iskân politikasını Romanya'da da uyguladı. Farklı Türk boylarını Romanya'da hakimiyet kur-

duğu alanlara yerleştirdi. Bu sebeple zaman içinde Müslümanlık sadece Türkler arasında kalmayıp Rumenler arasında da yayıldı (Petre, 2019: 45).

93 harbi olarak da anılan Osmanlı ve Rusya arasındaki savaşta Osmanlının Rusya'ya karşı yenilgi almasıyla Romanya'nın da bağımsızlık süreci başlamış oldu. 1878 tarihinde Berlin Antlaşmasının imzalanmasıyla Romanya'nın bağımsızlığı uluslararası düzeyde tanındı. 1879 tarihinde Romanya Kralı I. Karol halkına karşı etnik köken ve din bakımından ayırım yapmayacağını vurguladı (Yıldız, 2007: 54). Yani Osmanlı'nın istimalet politikasını devam ettirmek istedi. Buna rağmen siyasi değişimler Romanya azınlıklarını da etkiledi ve Romanya'daki Müslümanlardan Anadolu'ya göçler yoğunlaştı. Çoğunluğu Türk olan Müslümanlar anavatanlarına dönmeye başlamasında Romanya'daki siyasi durumun da etkili olduğunu söylemek mümkündür.

1880 tarihinde ise Romanya'da yeni bir kanun uygulandı. Bu kanunda Müslümanlar için özel maddeler hazırlandı. Kanunun 3. maddesi ile birlikte Müslüman Türkler de Romanya vatandaşı oldu. 15. maddesi ile din ve vicdan hürriyeti kanunla koruma altına alındı. 61. maddesi ile Müslümanlar için ayrı mahkeme kurulmasına karar verildi. Bu sayede Müslümanlar kendi din ve örflerine göre toplumsal meselelerini halledebilecekti. 68. maddeyle Müslüman askerlerin inancına uygun üniforma giymesine izin verildi. İsteyen erkek askerler fes takıp, kadınlar türban kullanabilirdi. 71. maddeye göre kim hangi dine mensupsa gerektiğinde ona göre yemin edebilme hakkına sahip oldu. Kanunun 76. maddesi ise Cami ve Müslüman eğitiminin inanca uygun düzenlenmesi için özel olarak hazırlanan maddedir. Komünist öncesi dönemde Müslüman çocukları için okullar vardır. Bu okullar ilkokul, ortaokul ve medreselerdir. İlkokullarda Müslüman çocuklarına temel derslerin yanında Kur'an eğitimi de verilmiştir (Akın, 2021: 210).

1882 tarihinde ise Komünist rejim Dobruca'daki topraklara el koydu. 1948'e gelindiğinde dini eğitim veren okullar ve azınlıklara ait okullar kapatıldı. O dönemde okullarda din dersleri tamamen yasaklandı. Dini kurumların mülkleri devlet kontrolüne geçti. Resmiyette din ve vicdan

özgürlüğünden bahsedilse de Komünist dönemde bu kanunlar hayata yansımada (Molali, 2005: 116-120). Kanunda ve uygulamadaki bu farklılıklar halk için de psikolojik baskılara yol açtı. Osmanlı dönemindeki hem ekonomik açıdan hem de dini açıdan halka sunulan hoşgörü Romanya halkı için pozitif etkili olmuştur. Osmanlı sonrası özellikle de komünist rejim döneminde, azınlıklara karşı uygulanan bu politikalar tabi olarak negatif sonuç doğurdu. Siyasi değişimler farklı dinlerle birlikte Müslüman halkın da din ve vicdan özgürlüğünü etkiledi. Bu etkilerin azınlıkların ana-vatanlarına dönmesinde ya da Romanya'da kalmasında belirleyici olduğu söylenebilir.

Müslümanlar göçlerin de etkisiyle Romanya'da azınlık konumunda oldu. Kimliklerini korumak için “Cemaati İslamiye” ismi altında teşkilatlandılar. Bu teşkilat Müslümanların dini konuları ile ilgilendi. Günümüzde bu teşkilatın görevini komisyonlar ve birlikler yürütmektedir. Aynı zamanda Romanya Müslüman Müftülüğü de bölgede faaliyettedir. 1989 tarihine gelindiğinde Romanya'nın demokrasiye geçişi, Müslümanlar için de huzur ortamı sağladı. Halktan isteyen kişiler din derslerine katılabildi ve istemeyenler muaf oldu. 1991 Anayasasında ise Romanya'nın bölünmezliği vurgusu ile din ve vicdan hürriyeti sağlanmış oldu (Akın, 2021: 210). Din ve vicdan hürriyetinin hayata da tatbik edilmesi Müslüman halkın yanı sıra bütün inanç grupları için refaha sebep oldu. Bu sadece ibadetlerin rahat yapılmasına değil aynı zamanda Romanya'da toplumsal kimliğin yeniden inşasına da olanak sağlar.

Modernleşme ile birlikte Romanya'da azınlık olan Müslümanlar köylerden şehirlere göç etti. Önceden Romanya'da Müslüman yerleşim yerleri vardı. Kentlere gerçekleşen göçlerle birlikte Müslümanlar farklı bölgelere dağılmasıyla birlikte Müslümanlar Romanya'nın neredeyse her yerinde azınlık durumunda kalmış oldu. Bunun yanında günümüzde de Müslümanların en yoğun olduğu yerleşim bölgesi Dobruca'dır. 1993 yılında Müslüman Rumen halkı için Teolojik-pedagojik Müslüman Kemal Atatürk Lisesi açıldı. Günümüzde Romanya'da Romanya İslam Kültür Birliği, Romanya'da Türk Müslüman Tatar Demokratik Birliği, Romanya'da Türk

Demokratik Birliği, Romanya'daki Arnavutlar Birliği ve Romanya'daki Arnavutlar Kültür Birliği aktif faaliyet gösteren Müslüman derneklerdir (Kahl, 2023: 71-79). Meknsal parçalanmalar sosyo-kültürel parçalanmalara ve asimile olmalara da sebep verebilir. Bunun yanında açılan dernekler Romanya'da azınlık durumunda olan Müslüman halkın varlığını devam ettirmesi açısından önemlidir. Romanya'daki camiler ve dernekler halkın Müslümanlığını rahatça yaşammasına ve gelecek nesillere aktarılmasına yardımcı olmaktadır.

Romanya'daki Müslümanların ekserisi Türklerden oluşmakla birlikte Arap, İran kökenli, Rumen ve diğer milletlerden de Müslümanlar bulunur. Bölgedeki Romen Hristiyan ve Müslümanların uzun tarihli birlikteliği ailevi, sosyal ve kültürel birçok bağın kurulmasına sebep oldu. Günümüzde Avrupa birliğine ye ülkeler arasında İslam'ın en rahat yaşandığı ülkelere biri de Romanya'dır. Halkın dinleri ve görüşleri konusunda zgr olduğu anayasa ile de teminat altına alınmıştır (Sevili, 2015: 9).

Osmanlı döneminin ardından Romanya'da Müslümanlara karşı zaman zaman artan sert politikalar uygulandı. Müslümanların yoğun olarak yerleştikleri bölgelerden kentlere gn başlamasıyla birlikte Müslüman Türkler en yoğun oldukları yerde dahi azınlık durumunda kalmış oldu. Bu bölünme inançların yaşanması ve gelecek nesillere aktarılmasını olumsuz etkiledi. Komünist rejim zamanı artan baskı nedeniyle de Müslüman Türklerin Romanya'dan g hızlandı. Romanya'daki Müslüman halkın tarihi süreci bir bütün olarak ele alındığında dini hoşgörü, siyasi yapı ve sosyal dinamiklerin bölgedeki halkın yaşamına nasıl etkisi olduğu anlaşılır. Dönemsel olarak değişen bu unsurlar halkın kimlik ve inançları üzerinde derin etkilere sebep olmuştur. Özellikle Romanya'daki komünist devrim, sadece İslam dini için değil, Hristiyanlık dini için de baskıcı bir dönem olmuştur. Daha sonra Romanya'da din ve vicdan hürriyeti sağlansa da dini eğitimden uzak durmuş bir nesil yetişti. Bu durum sonraki yıllarda etkisini gösterdi.

Sonuç

Romanya, Balkanlardan Orta Avrupa'ya açılan kapı olması bakımından önemli bir konumda yer alır. Dağlık bölgeler, ovalar ve Tuna Nehri boyunca uzanan verimli topraklar, Romanya'nın doğal çeşitliliğini ve tarımsal potansiyelini yansıtır. Bu çeşitlilik, ülkenin tarih boyunca farklı etnik kökenleri barındırmasına ve zengin kültürel çeşitliliğin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Komşularıyla olan karmaşık ilişkileri ve coğrafi konumu sebebiyle Romanya'nın uzun ve ilgi çekici bir tarihi olduğu söylenebilir. Ukrayna, Moldova, Bulgaristan, Sırbistan ve Macaristan ile sınırları, bölgesel güç mücadelelerine ve sınır anlaşmazlıklarına sık sık sahne olmuştur.

Romanya bölgesi tarih boyunca farklı etnik gruplar için yaşam alanı oldu. Tarihin bazı dönemlerinde asimilasyon politikaları uygulansa da genele bakıldığında farklı kültürler bir arada huzur içinde yaşadı. Bu durum günümüzde de Romanya halkının farklı etnik kökenlerden oluşmasına ve zengin bir kültüre sahip olmasına sebep olmuştur (Molali, 2005: 110). Romanya'nın tarihi incelendiğinde Dacyalılar, Romalılar, Gotlar, Hunlar, Avarlar, Bulgarlar, Macarlar ve Osmanlılar gibi farklı toplulukların göç ve hakimiyetiyle şekillendiği görülür. Siyasi tarihinde monarşi dönemleri, komünist rejim ve 1989 devriminden sonra demokratikleşme süreci yer almakta olup bu siyasi değişimler dini yaşantıyı da etkilemiştir. Romanya zengin kültürü, Ortodoks Hristiyanlığının baskın olduğu dini yapısı ve mimari çeşitliliğiyle tanımlanabilir.

Romanya'da İslam dininin varlığında ise Anadolu Selçuklu Devleti ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun yerleştirme ve istimalet politikaları önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Bu politikaların katkısı ile İslam dini Rumen halkı arasında da yayılım göstermiştir. Sarı Saltuk Baba gibi dini fikir önderleri, Müslümanlığı yayma çabalarıyla Romanya'nın manevi tarihinde sembolik bir yer edinir. Ancak tarihsel süreç boyunca meydana gelen siyasi değişimler ve komünist rejimin baskıcı politikaların da etkisiyle Romanya'daki Müslüman nüfus zaman içinde azalım göstermiştir.

Modern dönemde Romanya'nın laik bir devlet yapısını benimsemesi, dini çeşitliliğe olanak sağlayıp Müslümanlar da dahil olmak üzere tüm dinlere özgürlük sunmaktadır. Ancak geçmişteki yoğun göçler ve dini baskıların Romanya'daki Müslümanların demografik ve sosyo-kültürel etkilerinin azalmasına neden olması geçmişteki vakıaların günümüze de yansıdığını göstermektedir.

Günümüzde Müslüman topluluklar, daha çok Dobruca ve Bükreş gibi bölgelerde varlıklarını sürdürmekte olup çeşitli dini ve kültürel faaliyetlerle kimliklerini korumaya çalışmaktadırlar. Romanya'da Müslüman toplulukların kimliklerini koruyabilmesi için dini eğitimin desteklenmesi, kültürel faaliyetlerin artırılması ve Türkiye gibi ülkelerle iş birliğinin sürdürülmesinin önem arz ettiği söylenebilir. Ayrıca, geçmişteki tarihsel bağların ve günümüzdeki Rumen Müslümanların akademik çalışmalarla daha fazla ele alınması, bu konuda farkındalık oluşturacaktır.

Kaynakça

Akın, Abdullah. (2021). “Osmanlı Sonrası Balkan Devletlerinde Bazı İslami Gelişmeler ve Din Eğitimi”, Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt.7, 199-228.

Aksu, Ali. (2005). “Romanya Türklerinde Kültürel Durum ve Mektep ve Aile Mecmuası”, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt.9, 11-27.

Angheluta, Laurentiu Marian et al. (2025). “Documenting Romania’s Wooden Churces: Integrating Modern Digital Platforms with Wernacular Conservation”, Heritage, Vol.8, No.3, 1-25.

Başıyigit, C., & Kartlı, M. (2015). “Geleneksel Romen Evlerinin Mimari Açidan İncelenmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Cilt.18, Sayı.3, 36-41.

Bozkurt, Giray Saynur. (2008). “Geçmişten Günümüze Romanya’da Türk Varlığı”, Karadeniz Araştırmaları, Cilt.17, Sayı.17, 1-31.

Cucu, Vasile s. vd. (2024). “Romania”, Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com/place/Romania/Settlement-patterns>, (30.12.2024).

Dışişleri Bakanlığı (2024),<https://www.mfa.gov.tr/turkiye-romanya-siyasi-iliskileri-.tr.mfa>(28.07.2024).

Ghinea, Gabriel Florin. (2024). “Osmanlı Sonemi İbrail Camileri”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Vol.112, 65-84.

Gürsoy, Yüksel (2024). “The influence of Turkish cuisine in Romania”, Kronstadter Beitrage Zur Germanistischen Forschun, Vol.24, 117-132.

Kahl, Thede. (2023). “Romanya Müslüman Topluluğu: Elit Bir Topluluğun Marjinal Azınlığa Giden Yolu. çev. Gürsoy Yüksel”, Mezopotamya Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi, Cilt.1, Sayı.1, 69-82.

Molali, Neriman. (2005). “Romanya Türk Toplulukları Örneğinde İki Dillilik”, Doktora Tezi, Ankara: Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

N. Popescu-Sorin Riga-Grigore-Alexandru Popescu, (2023). “Romania vd. Stefan Odobleja Cybernetics and Artificial Thinking/Artificial Intelligence”, Romanian Medical Journal, Vol.70, No.3, 146-150.

Petre, Burçin. (2019). “Avrupa Birliği’nin Azınlık Haklarına Yaklaşımı: Romanya’daki Türk-Müslümanlar Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Salca, Horia- Podborschi, Valeriu. (2023). “The Romanian Inventors in Exile, Traian Vuia, Gogu Constantinescu, Henri Coanda, in the Sights of the Communist Security”, Intellectus, Vol.2, 162-175.

Sevili, İsmail. (2015). “Romanya’da İslam Dini ve Bölgedeki Müslümanların Din Algısına Etki Eden Faaliyetler”, Yüksel Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ustabulut, Mete Yusuf- Kara, Kürşad. (2016). “Romanya’da Türk Dili Tarihi ve Dobruca’daki (köstence) Türkoloji Eğitimi”, Aydın Tömer Dil Dergisi, Cilt.1, Sayı.2, 1-16.

Vicentiu, Saceleanu vd. (2021). “Centenary of Insulin Discovery. (1921-2021): Nicolae Paulescu’s Original Contributions”, Acta Endocrinologica, Vol.17, No3, 406-411.

Yıldız, Şule Şeyma. (2007). “Avrupa Birliği Eşiğindeki Romanya’da Müslüman-Türk Azınlık”, Yüksel Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.

Yusuf, Heper (2020). omano-Ottomanica, “Essays-Documents From The Turkish Archives”, (Türk Arşivinden Makaleler/Belgeler). Tarih Kritik Dergisi, Vol.6, No.4, 347-352.

Extended Summary

Romania is a country located in Southeastern Europe, situated between the Carpathian Mountains and the Danube River. It shares borders with Ukraine to the north, Hungary to the west, Serbia and Bulgaria to the south, and has a coastline along the Black Sea to the east. Its geographical position makes it a strategic transit point between the interior of Europe and the Balkans. With its capital in Bucharest and 41 counties, Romania spans an area of 238,391 km². This vast land is rich in natural beauty, including mountains, rivers, and lakes. The Carpathian Mountains dominate the central region, while the Danube River marks Romania's southern border, serving as a vital transportation route. These geographical features influence Romania's climate, enabling diverse agricultural production and supporting rich biodiversity. Although the majority of the population is ethnically Romanian, the country is home to various ethnic groups, including Turks, Hungarians, Germans, Ukrainians, Tatars, Serbs, Slovaks, and Bulgarians.

Romania's history, architecture, literature, and culinary traditions reflect the influences of various civilizations. The multilayered cultural structure shaped by empires such as the Ottoman, Roman, and Austro-Hungarian Empires has been a defining element of Romania's identity. Islam and Muslim communities have also played a role in Romania's historical and cultural fabric. This article examines Romania's socio-cultural structure in conjunction with its history, focusing on the position of Muslim communities from the past to the present. The study explores how political and social changes since the Ottoman period have shaped the Muslim identity in Romania and examines the status of Muslim communities in the modern era.

To fully understand the subject, it is essential to analyze Romania's history and social structure. Romania was under the rule of the Kingdom of Hungary for an extended period before coming under Ottoman suzerainty following the 1526 Battle of Mohács. The regions of Wallachia, Moldavia, and Transylvania were not directly incorporated into the Ottoman Empire

but were governed as principalities. During this period, the Ottoman administration did not impose restrictions on the Romanian people's religion, language, or culture, allowing them to preserve their identity without assimilation. The former Hungarian-controlled voivodeships were now under Ottoman influence, which was strongly felt until the 1699 Treaty of Karlowitz. However, the Ottoman presence in Romania did not result in direct annexation. Following the Russo-Turkish War of 1877-1878, the Treaty of San Stefano granted independence to Romania alongside Serbia and Montenegro.

In the 20th century, communism emerged as a dominant force in Romania, with Nicolae Ceaușescu as its final leader. Ceaușescu became a symbol of dictatorship for Romanians. By 1989, public opposition to the regime had intensified. Although Ceaușescu attempted to suppress the unrest violently, he ultimately failed. On December 25, 1989, Nicolae Ceaușescu and his wife, Elena Ceaușescu, were tried and executed. Over 1,000 people lost their lives during the Romanian Revolution, which took place around Christmas time and is still commemorated by Romanians today. As of the 2025-2026 academic year, the "History of Communism" course has been made compulsory in high schools, reflecting the importance of the revolution in Romanian history. The revolution marked the beginning of Romania's democratization process. With the decline of communism, Romania transitioned to a liberal economy, joined NATO in 1999, and became a member of the European Union in 2007. As of January 1, 2025, Romania's inclusion in the Schengen Area represents a significant milestone for its developing economy.

Romanian culture is a blend of European and Balkan influences, embodying the richness of both regions. Additionally, historical dominance by Hungary and the Ottoman Empire has left an imprint on Romanian cultural identity. While various ethnic minorities have the right to speak their languages, Romanian remains the official language. Prominent literary figures contributing to Romanian cultural transmission include Andrei Codrescu, Marin Preda, Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion

Creangă, and Tristan Tzara. One of the most significant Romanian literary figures is Mihai Eminescu. Romanian cuisine shares similarities with other Balkan and Turkish culinary traditions, with an emphasis on meat and dough-based dishes. Pork and lamb are the most commonly consumed meats. Traditional Romanian foods include polenta made from semolina, papanashi (fried dough topped with melted cheese), murături (similar to pickles), borş soup, mici (grilled sausages), chiftele (meatballs), and sarmale (stuffed cabbage rolls). Romania is also known for its cheese varieties, particularly Penteleu cheese. Additionally, the country ranks among the world's leading producers of plums, which are used in traditional beverages. Tuica, a plum brandy, is Romania's national drink.

Romania's official holidays mainly revolve around Christian religious celebrations and national commemorations. The country's national holidays include New Year's Day (January 1-2), Orthodox Easter Monday, May 1 (Labor Day), National Day (December 1), and Christmas Day. One notable Romanian tradition is Mărţişor, celebrated on March 1, marking the arrival of spring. On this day, men give women gifts adorned with red and white ribbons (Cucu et al., 2024). Throughout December, street festivals are held in Romania, where people dress in bear costumes and dance to ward off evil spirits, a tradition rooted in the country's pagan past.

In conclusion, Romania's geographical location, historical legacy, and cultural heritage offer a rich and diverse identity. Various ruling states throughout history have influenced Romanian culture. The country's architectural landmarks, literary figures, sporting achievements, and diverse cuisine contribute to its cultural identity, making Romania a treasure worth exploring.

Romania has produced many prominent scientists who have made significant contributions to science and technology. Henri Coandă revolutionized aviation history by inventing the first jet-powered aircraft, while Nicolae Paulescu's discovery of insulin left a lasting impact on medicine. Ştefan Odobleja played a pioneering role in cybernetics and artificial intelligence. Institutions such as the Romanian Academy,

established in 1866, and museums like Steampunk Transylvania, the National Geology Museum, and the Medgidia Laboratory continue to support scientific advancements and inspire new generations. As of 2024, Prof. Dr. Oğuzhan Gündüz's appointment as a foreign member of the Romanian Academy of Scientists demonstrates the continued international recognition of Romania's scientific heritage.

Regarding religion, Romania does not have an official state religion. While it is a secular state, it recognizes 18 religions and allows individuals to practice their faith freely. These religions include Christianity, Islam, Judaism, Buddhism, Hinduism, Sikhism, and Manichaeism. Historical shifts in political control and migration have contributed to Romania's religious diversity. Although Islam has a long history in Romania, today, only a small percentage of the population identifies as Muslim. While the Ottoman period saw a significant Muslim presence, subsequent political changes impacted the Muslim community. Under the communist regime, policies targeting Muslims led to increased emigration of Turkish Muslims from Romania. In the modern era, Romania's secular governance fosters religious freedom; however, past migrations and restrictions have diminished the demographic and socio-cultural impact of the Muslim population.

Today, Muslim communities primarily reside in regions such as Dobruja and Bucharest, striving to preserve their identity through religious and cultural activities. Supporting religious education, increasing cultural initiatives, and maintaining collaborations with countries like Türkiye are essential for safeguarding Muslim identity in Romania. Furthermore, academic research on historical connections can enhance awareness and understanding of this cultural heritage.